

TÎNERI CERCETĂTORI

NICOLAE COLAN, VECTOR AL UNITĂȚII SUFLETEȘTI PENTRU ROMÂNII DIN TRANSILVANIA DUPĂ 1918

Ioana Drăgoi

„singura cale de acces la unitatea sufletească și deci la cultură este calea națională, calea creatoare a sporirii fondului sufletesc al poporului însuși prin creații noi, adăugate la cele vechi, nu prin pură imitație și prin împrumut de forme străine.”¹

Rezumat

Materialul de față își propune să prezinte activitatea ierarhului Nicolae Colan, îndeosebi în Transilvania, după Marea Unire. Cărturarul este renumit pentru implicarea sa atât din punct de vedere pastoral-misionară, dar și din punct de vedere social-economică, iar pentru a sublinia importanța activității sale în realizarea misiunii tinerei generații, articolul face referire la conceptul de unitate sufletească al economistului și sociologului Mircea Vulcănescu. Pentru a susține această legătură dintre activitatea ierarhului Nicolae Colan și misiunea de unire sufletească a românilor transilvăneni, în articolul de față este prezentată o parte a acestor activități ale sale. Din acestea amintim: publicarea a numeroaselor articole prin care transmitea suflul noii generații; propovăduirea ideilor despre importanța bisericii și a hranei sufletești către românii transilvăneni greu încercați, întărindu-i astfel și încurajându-i să fie uniți; lupta pentru afirmarea culturii române în Transilvania, prin vectorul religios; implicarea în ajutorarea enoriașilor atât în încercările lor sufletești, cât și în cele de ordin trupesc; contribuția la traducerea unor importante cărți pentru literatura teologică; străduința de a pregăti o generație tânără de preoți și cântăreți, prin implicarea personală în procesul de formare al acestora și însuflarea valorilor moralei creștine. Astfel, prin toate aceste activități realizate de Mitropolitul Nicolae Colan, acesta a devenit un liant al unității sufletești pentru românii din Transilvania.

Cuvinte-cheie: Nicolae Colan, unitate sufletească, misiune pastoral-misionară, generație, Transilvania.

Abstract

The present article is centered upon the work of the hierarch Nicolae Colan, especially in Transylvania, after the Great Union. The scribe is renowned for his involvement both in pastoral-missionary and socio-economical areas. In order to emphasize the importance of his work at the level of the young generation, the article refers to the concept of soul unity that belongs to the economist and sociologist Mircea Vulcănescu. To support this link between the work of the hierarch Colan and the mission of soul unification of the Transylvanian

¹ Ilie Bădescu (coord.), Cristea Darie, *Dicționar de sociologie rurală. Concepte. Teme. Teorii* (2011), București, Editura Mica Valahie, 2011, p. 259.

Romanians, one will present a summary of these activities: he published numerous articles important for the new generation; he preached to the Transylvanian Romanians about the importance of the church, thus enforcing and encouraging them to be united; he fought for the support of the Romanian culture in Transylvania, through the religious vector; he was involved in helping parishioners found in soul and body trials; he contributed to many translations of important theological books; he raised a new and young generation of priests and singers, being personally involved in their formation, infusing them with the values of Christian morality. Thus, through all of these activities carried out by Metropolitan Nicolae Colan, he became a binder of the soul unity for the Romanians in Transylvania.

Keywords: Nicolae Colan, soul unity, pastoral mission, generation, Transylvania.

Introducere

Mitropolitul și cărturarul Nicolae Colan este recunoscut pe plan național pentru implicarea și devotamentul său atât în ceea ce privește activitatea sa pastoral-misionară în lăuntrul Bisericii Creștin-Ortodoxe, cât și pentru implicarea sa în zona de acțiune socio-culturală, mai exact pentru apărarea și promovarea neamului românesc și a unității limbii române.

În această lucrare, vom prezenta activitatea ierarhului prin raportare la conceptul *unității sufletești* a românilor transilvăneni după 1918, pentru a putea concluziona rolul major al său în coagularea comunității românești din Transilvania atât înainte, cât și după Marea Unire.

Scurtă biografie a Mitropolitului Nicolae Colan²

Se naște la data de 28 noiembrie 1893, în satul Arpătac (astăzi satul Araci, județul Covasna). Studiile primare le urmează în satul natal, iar studiile liceale la Colegiul Maghiar Reformat din Sfântu Gheorghe, fiind transferat în anul doi la Liceul Ortodox „Andrei Șaguna” din Brașov. Studiază la Seminarul Pedagogic-Teologic „Andreian” din Sibiu și la Facultatea de Litere din cadrul Universității din București. În 1915 își începe activitatea ca ziarist, la „Gazeta Transilvaniei” din Brașov, cu lucrarea *Scrisoarea lui Năsturel*. În anul 1918 este redactor al ziarului „Sfatul Țării”, unde publică importante articole despre evenimentele sociale și politice.

În perioada 1921–1922 se află la Berlin unde studiază la Facultatea de Teologie Protestantă. Reîntors în țară, este numit secretar arhiepiscopal la Sibiu și rector al Academiei Teologice „Andreiană” din Sibiu (1928–1936). Alte funcții pe care le-a deținut: membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului, în Consiliul eparhial și în Congresul Național Bisericesc; secretar general al Asociației clerului „Andrei Șaguna”; membru în Comitetul Central al ASTREI; președinte al Reuniunii

² Ioan Lăcătușu, „Mitropolitul Nicolae Colan”, în *Revista Rost*, an VI, nr. 63, 2008, p. 19.

Meseriașilor Români din Sibiu; episcop al Vadului, Feleacului și Clujului (1936); arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului (1957); ministru al Educației Naționale, Cultelor și Artelor (1938–1939); membru de onoare (1938) și membru titular al Academiei Române.

Motivația primirii distincției de membru de onoare al Academiei Române este relatată în *Revista Renașterea*. Aici se regăsește menționată propunerea realizată de profesorul Ioan Lupaș care a fost susținută de 23 semnături ale membrilor activi ai Academiei Române. În acest raport este menționată activitatea Episcopului Nicolae Colan care până în anul 1936 a scris 360 de articole și studii, reușind astfel să răspândească cuvântul și scrisul românesc. În încheiere raportului, profesorul Ioan Lupaș subliniază meritele Episcopului:

„Cuvântător cu bogate resurse, scriitor cu largi orizonturi P. Sf. Sa este în timpul de față valorosul îndrumător al operei de educație și cultură națională-creștină în viața neamului și a Statului român. De aceea propunem să fie ales membru al Academiei Române”³.

Nicolae Colan s-a remarcat în mod deosebit în ceea ce privește activitatea publicistică, dovedindu-se un factor efervescent pentru comunitatea ortodoxă românească din regiune. Astfel, a fost redactor al *Revistei teologice* (1923–1926), fondator și redactor al revistei *Viața ilustrată* (1936–1940), editor al *Anualelor Academiei Teologice din Sibiu* (1928–1936) și, mai important, a coordonat două colecții de lucrări teologice: *Cărțile vieții* (1937) și *Veniți de luați lumină* (1941). Mai mult, a întreprins demersurile necesare pentru a se putea tipări în două ediții (1942 și 1945) *Noul Testament* (după Biblia lui Andrei Șaguna).

Unitatea sufletească

Mai departe, vom opera cu conceptul de *unitate sufletească*, pe care îl vom defini cu ajutorul unor teorii ce aparțin lui Mircea Vulcănescu. Economist, filosof și sociolog, acesta susține faptul că *tânăra generație*, cea a perioadei interbelice, venită în urma *generației de foc* (cea care a participat la Marele Război și a realizat Unirea), are menirea de a îndeplini trei obiective. Acestea trei sunt strâns legate între ele și au rolul de a crea o elită românească:

„[tânăra generație trebuie] Să asigure unitatea sufletească a românilor, uniți politicește prin sacrificiul generației de foc. Această unitate este, pentru tânăra generație, un fapt deja împlinit, materializat prin faptul că generația cuprinde deopotrivă tineri din toate colțurile țării; să exprime în forme universale acest suflet românesc. Cu alte cuvinte, să găsească formele autentice de viață cele mai potrivite acestui popor, de la politică și până la teologie, în filosofie, în literatură, în știință și în artă, și să le strălucească în ochii lumii întregi ca exemplare ale unei specificități neasemănate; să se pregătească pentru ceasurile grele care pot veni și pentru ivirea omului nou.”⁴

³ *Revista Renașterea*, „P.S. Episcopul Nicolae Colan Membru onorar al Academiei Române”, Cluj, 12 Iunie 1938, an XVI, nr. 24, p. 1, articol disponibil la adresa de internet: http://documente.bcuccluj.ro/web/bibdigit/periodice/renasterea/1938/BCUCLUJ_FP_279724_1938_016_025.pdf

⁴ Mircea Vulcănescu, „Generație” în *Revista Criterion*, an. I, nr. 3-4, 15 noiembrie – 1 decembrie 1934, pp. 3–16, s.n.

Astfel, urmărindu-se cele trei obiective (1. asigurarea unității sufletești a românilor; 2. exprimarea sufletului românesc într-o manieră universală; 3. pregătirea pentru provocările viitorului), *tânăra generație* este în măsură să devină un organism puternic și eficient, cu o misiune socială comună.

Liantul unei generații

Din punct de vedere al vârstei biologice, Nicolae Colan se încadra în „generația de foc”, iar din această postură a contribuit la misiunea *tinerei generații* concentrându-se asupra realizării primului obiectiv: asigurarea unității sufletești a românilor. Astfel, această generație era menită să unească românii sufletește după ce unirea politică a fost posibilă. Preotul Nicolae Colan a susținut românii din Transilvania prin toate pârghiile avute la îndemână. Fiind redactor al *Revistei Teologice* în primii ani după 1918, a publicat o serie de articole de tip *împreună-lucrare*, suflul noii generații:

„Pe lângă catedra pe care m-am silit să o cinstesc... Revista Teologică a fost din acel moment amvonul meu cel mai scump. De pe înălțimea lui am vestit cu tinerească însuflare cuvântul lui Dumnezeu și am chemat, prin îndemnuri și povățuiri, la propovăduirea, puterile proaspete ale tinerelor generații preotești, ca și încercatele iscusințe ale mai vechilor purtători de condei bisericesc.”⁵

Misiunea preotească

Nicolae Colan, simțind chemarea către preoție, dar dorind totodată să fie un om implicat în cetate, se întreabă într-un moment de autoreflexie ce model este mai potrivit pentru a-l urma: un preot care să se implice în rezolvarea problemelor poporului său asuprașit sau un preot care se ocupă numai de activitatea religioasă:

„care stil de preot e mai necesar pastorației moderne: preotul dinamic, activ, prezent pe toate tărâmurile și-n toate planurile vieții, ori preotul contemplativ, preotul aplecat mai mult spre rugăciune și retras numai în centrul activităților lui strict bisericești: credem că și unul și altul din aceste feluri este exagerat”⁶.

Nicolae Colan ajunge la concluzia că răspunsul la această întrebare este, în fapt, o cale de mijloc, cea pe care a ales să o urmeze în viață, devenind astfel un vector al unității sufletești pentru românii transilvăni:

„Viața preotului trebuie să fie contemplativă și activă deopotrivă, în misiunea lui nu poate exista una fără alta. Contemplația și rugăciunea trebuie să fie izvorul faptelor lui. Pastorația și viața lui să fie apostolice, iar activitatea să se facă în numele și în porunca lui Dumnezeu, spre binele și mântuirea oamenilor.”⁷

⁵ Dorel Man, „Dimensiunea teologică-pastorală a operei Mitropolitului Nicolae Colan” în *Revista Rost*, an. VI, nr. 63, p. 20.

⁶ *Ibidem*, p. 21.

⁷ *Ibidem*.

Începând cu toamna anului 1940, în urma *Dictatului de la Viena*, România a pierdut importante teritorii, iar Transilvania a fost frântă în două. Acest lucru nu a oprit activitatea viitorului Mitropolitului Nicolae Colan, care era pregătit să facă față acestui moment. Situația românilor din Nord-Vestul Transilvaniei era foarte grea, căci, pe lângă alte umilințe, au fost nevoiți să-și trimită copiii în instituții maghiare. În această stare apăsătoare și de grea încercare, singura lor mângâiere era instituția Bisericii. Ierarhul, împreună cu Episcopul Iuliu Hosu au rămas lângă credincioșii din Transilvania, păstorind „o episcopie cât o țară”, timp de patru ani, care a durat „cât patru veacuri”. Pentru a putea îmbărbăta poporul, aceștia le trimiteau lunar un număr considerabil de exemplare din revista *Viața Ilustrată*, iar lectura acestora a reușit să trezească în special interesul elevilor, care au contribuit și ei cu lucrările lor.

În această perioadă, Nicolae Colan propovăduiește cuvântul lui Dumnezeu prin scrierile și predicile sale în care vorbește despre „folosul obștesc bisericesc și de folosul sufletesc”⁸. În luna septembrie 1940, în Academia Teologică au rămas numai doi profesori titulari. Funcționarea acestei școli era necesară din două puncte de vedere: pentru că acolo se puteau pregăti noii preoți și pentru că instituția era printre principalii poli de afirmare a culturii române, prin vectorul religios. În luna următoare, tinerii studenți nu își mai pot continua studiile și se îndreaptă spre Teologie. În acel moment Ierarhul Nicolae Colan decide ca Academia să își deschidă porțile începând cu data de 5 noiembrie 1940. Pentru a se putea realiza acest lucru, se vor alege profesori din consilierii Eparhiali care vor fi ajutați de alți doi profesori suplimentari de la liceul din Cluj. Un lucru neașteptat a fost reprezentat de decizia arhierului Colan de a se implica personal în procesul de predare a disciplinei Noului Testament. Această decizie a reprezentat un gest încurajator pentru profesori și studenți, un gest de jertfelnicie care necesita ore suplimentare de muncă.

„Între studenți este profesorul stimat și iubit nu pentru calitatea de arhieru, ci pentru frumusețea cursurilor. Zi de zi se sudează legăturile trainice între școală și arhieru, cari vor rămânea neștirbite în sufletul tuturor profesorilor și studenților din acea epocă de luptă și râvnă deosebită.”⁹

Printre activitățile derulate în timpul păstoririi sale s-au numărat și cele din sectorul administrativ-economic și social. Astfel, influența sa a fost vizibilă atât în plan spiritual, cât și în cel material. Episcopul mergea pe teren fie pentru a vorbi cu credincioșii despre problemele lor, fie pentru a observa cum decurg lucrările de reparare a bisericilor și care este situația administrativ-economică a parohiei. Astfel, acesta realiza mereu un echilibru între spiritual și material, dovedind că știe cum să răspundă constructiv în vremuri de restriște.

În revista *Viața Ilustră* (1944), părintele dr. Vasile Sava îl descrie pe Episcopul Nicolae Colan ca fiind:

⁸ Ioan Lăcătușu, *op. cit.*, p. 19.

⁹ L. G. Munteanu, „Arhierul Profesor”, *Revista Renașterea*, an XXIV, nr. 26-27, Cluj, 30 iunie 1946, p. 4, articol disponibil la adresa de internet: documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/renasterea/1946/BCUCLUJ_FP_279724_1946_024_026_027.pdf.

„însuflețitor al forțelor neamului prin duhul lui Hristos, colaborator neobosit la opera de zidire a unei vremi noi, luminat îndrumător cultural, mângâietor și oțelitor de suflete în vreme de cumpănă”¹⁰.

Întrucât lucrările la Catedrala din Cluj-Napoca nu erau finalizate, în timpul păstoririi Episcopului Nicolae Colan s-a reușit strângerea fondurilor necesare pentru a introduce încălzirea centrală în lăcașul de cult. Lucrările săvârșite sub păstoria Prea Sfințitului Nicolae nu se sfârșesc aici: acesta a înființat o școală de cântăreți bisericești în Nușeni, a achiziționat o casă pentru fondul Sion; a facilitat recondiționarea unui număr însemnat de biserici și case parohiale; a deschis la Cluj un liceu ortodox mixt de băieți și fete, împreună cu două internate pentru elevi și o fabrică de lumânări¹¹.

O altă contribuție semnificativă pe care a avut-o Mitropolitul Nicolae Colan o reprezintă traducerile sale din care menționăm *Hristos și viața omenească* și *Omul cel Nou*. Acestea au o simbolistică importantă pentru literatura teologică și viața religioasă a creștinului. Pentru ca aceste adevăruri morale și liturgice ale Ortodoxiei să fie înțelese, au trecut printr-un proces de regândire și retrăire, ca apoi să poată fi prezentate teologilor și creștinilor. În volumul *Teologie și spiritualitate ortodoxă*, se menționează faptul că:

„profesorul Colan s-a dovedit a fi nu numai un admirabil mânuitor al condeiului și un cugetător de elită, ci și un bun traducător”¹².

Predica – hrană pentru suflet

În pastoralele sale, cu ocazia sărbătorilor de Crăciun și de Paște, Nicolae Colan se adresa poporului cu un glas cald și încurajator, abordând tematici diverse, prezentate pe înțelesul tuturor. Astfel, mesajul mitropolitului ajungea la sufletul poporului. În Pastorală de Crăciun din anul 1949, el a vorbit despre ce reprezintă Biserica-Ortodoxă Creștină și cât de importantă este aceasta în unirea sufletească a credincioșilor. Fiecare din aceștia are un rol important în această „mare familie” care este fondată pe cele trei virtuți creștine: credința, nădejdea și dragostea.

„Biserica este marea familie a credincioșilor. Hristos este capul acestei familii spirituale. Noi alcătuim «trupul» Bisericii, fiindu-i «mădulare în parte»... Biserica e faptă de iubire dumnezeiască. Din iubire față de noi, oamenii, S-a întrupat Fiul cel Unu Născut; din iubire față de noi, oamenii, a ostenit și a pățimit, a murit și a înviat Domnul... Cheagul care ține laolaltă pe toți cei ce facem parte din dumnezeiasca alcătuire a Bisericii este dragostea – dragostea de Dumnezeu și de oameni.”¹³

¹⁰ Sava Vasile, „P.S. Sa Episcopul Nicolae Colan ca organizator de așezăminte”, în *Revista Renașterea*, an XXIV, nr. 26–27, Cluj, 30 iunie 1946, p. 2, disponibil la adresa de internet: documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/renasterea/1946/BCUCLUJ_FP_279724_1946_024_026_027.pdf.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Dorel Man, *op. cit.*, p. 22.

¹³ Nicolae Colan, *Pastorală de Crăciun 1949*, Cluj, 1949, p. 3.

Această dragoste este foarte importantă și în viața de familie. În aceeași cuvântare, Episcopul evidențiază rolul căsătoriei între bărbat și femeie. Prin unirea realizată în urma tainei cununiei rezultă o mică biserică a familiei:

„Trăinicia dragostei se vede mai cu osebire în viața de familie. Prin căsătorie, cei doi devin «un trup» (Cf. Facere, 2, 24) – și cum trupul viu are suflet, e de la sine înțeles că soții sunt și «un suflet». Așezând în Biserica Sa Sfânta Taină a Cununiei, Mântuitorul nostru Iisus Hristos sfințește și întărește cu desăvârșire această legătură de-o viață dintre soții creștini.”¹⁴

Un alt subiect pe care îl abordează în *Pastorala din 1949* este importanța educării tinerei generații. Un rol semnificativ în acest demers îl au părinții care trebuie să se îngrijească de buna purtare a acestora:

„Vă mai pun la inimă, îndeosebi părinților, un lucru de mare preț: grija de bună creștere și îndrumare a scumpelor noastre odrasle, de sănătatea sufletească și trupească a copiilor noștri. Că ei vor fi mâine puterea și mândria neamului și a patriei.”¹⁵

Astfel, prin acest tip de cuvântări, Nicolae Colan reușește ca în vremuri dificile să ofere o serie întregă de puncte de reper familiei ce stă la baza comunității românești și mai ales tinerei generații („primăvara neamului”¹⁶), ce deține puterea de a schimba soarta neamului.

Așadar, Mitropolitul Nicolae Colan a susținut românii din Transilvania prin toate pârghiile avute la îndemână. Atât prin activitatea sa pastoral-misionară în lăuntru Bisericii Creștin-Ortodoxe (distribuirea a numeroase numere ale Revistei *Viața Ilustră*; traducerea unor importante lucrări teologice), dar și prin activitățile din sectorul administrativ-economic și social (construirea și consolidarea lăcașurilor de cult; construirea de internate pentru băieți și fete; înființarea școlii de cântăreți bisericești în Nușeni) Mitropolitul Nicolae Colan a coagulat comunitatea românească din Transilvania. Acesta a reușit atât prin condeiul său, dar mai ales prin predicile sale, să pregătească o tânără generație preoțească puternică care să lupte pentru credința și cultura românească, iar acest lucru nu se putea realiza fără *unitatea sufletească*.

Bibliografie

- Bădescu, Ilie (coord.), Cristea, Darie, *Dicționar de sociologie rurală. Concepte. Teme. Teorii*. 2011, Editura Mica Valahie, București, 2011, p. 259.
- Colan, Nicolae, *Pastorala de Crăciun 1949*, Cluj, 1949, p. 3.
- Lăcătușu, Ioan, „Mitropolitul Nicolae Colan”, în *Revista Rost*, an VI, nr. 63, 2008, p. 19.
- Man, Dorel, „Dimensiunea teologică-pastorală a operei Mitropolitului Nicolae Colan” în *Revista Rost*, an. VI, nr. 63, pp. 20–22.
- Munteanu, L. G., „Arhiepiscopul Profesor”, *Revista Renașterea*, an XXIV, nr. 26–27, Cluj, 30 iunie 1946, p. 4, disponibil la adresa de internet: documente.bcuciu.ro/web/bibdigit/periodice/renasterea/1946/BCUCLUJ_FP_279724_1946_024_026_027.pdf

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

- Revista Renașterea*, „P.S. Episcopul Nicolae Colan Membru onorar al Academiei Române”, Cluj, 12 iunie 1938, an XVI, nr. 24, p. 1, disponibil la adresa de internet: documente.bcuccluj.ro/web/bibdigit/periodice/renasterea/1938/BCUCLUJ_FP_279724_1938_016_024.pdf
- Sava, Vasile, „P.S. Sa Episcopul Nicolae Colan ca organizator de așezăminte”, în *Revista Renașterea*, an XXIV, nr. 26–27, Cluj, 30 iunie 1946, p. 2, disponibil la adresa de internet: documente.bcuccluj.ro/web/bibdigit/periodice/renasterea/1946/BCUCLUJ_FP_279724_1946_024_026_027.pdf
- Vulcănescu, Mircea, „Generație” în *Revista Criterion*, an. I, nr. 3–4, 15 noiembrie-1 decembrie 1934, p. 3–16, s.n..